

РАДА

газета політична, економічна і літературна
ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.
Рік четвертий.

Адреса редакції і контори:
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.
Телефон редакції 1458.
Телефон Друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1909.

на рік	на 6 міс.	на 3 міс.	на 1 міс.	на рік	на 6 міс.	на 3 міс.	на 1 міс.
5.70	3.20	1.75	0.75	5.70	3.20	1.75	0.75

Ціна 1 на рік можна виплачувати частками: в 2 строки: на 1 рік 3 карб., в 1 карб., в 3 строки: на 1 рік 2 карб., на 1 карб. 2 карб. і на 1 карб. 2 карб., або по порядку: на протязі перш. шість місяців.
За границю: на рік 11 карб., на шість 5 карб., 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб.
Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.
За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвисько і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більші статі, до друку негодні, переходять в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповістей:

За рядок петиту попередю тексту 40 коп. за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок петиту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платити за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз

Листи з Петербургу.

XII.

Практичні наслідки холмської справи.

Неославіянська політика російсько-польської угоди стала на ґрунт дуже хисткий і на всі боки гнучий. Для угоди між славянськими племенами давати одне славянське плем'я на в'язку другому—це, як казав один персонаж у Гоголя, навіть „и не остроумно“. Вудувати угоду на таких хижачьких інстинктах—значить руйнувати ту ж саму будівлю, рубати ту гілку, на якій сидиш. Негуманні і неморальні міркування не стануть, не можуть бути твердою основою для порозуміння і угоди. Це звязок гнилий, і з першою ж ознакою та угода, оперта на такому непевному ґрунті, звязана такими ледяними нитками, мусить розповзтись, бо в неї нема ніякого цементу—справжньої поваги до людського права кожного славянського племені. Дружба двох приятелів, які легко зійшлися на тому, що пограбували третього, буде тривати лиш доти, поки не настане потреби в новому такому ж вчачкові, аж поки вони—на тій самій основі такої реальної неославіянської політики—не поділять остаточно Україну, Вілорусь, Литву і ділити вже стане нічого. Тоді й дадуть себе взнаки як найкраще ті принципи поваги до чужого права, що вивчені попередньою практикою, і не стане угоди і навіть простої поваги між тими, хто почуватиме на своїй спільній совісті такі непевні вчачки. Почасти це дає себе знати вже й тепер. Не вважаючи на всі заходи російських неославіянофілів прислужитися полякам та вапобити їх ласки, поляки все ж дуже розчаровані в неославізмі і такі свої розчарування висловлюють навіть орган Романова Дмовського,—того самого, що так недавно ще виправу в неославізм „без оговорок“. То ж ледве чи удасться російським неославіянофілам задовольнити своїх претенциозних приятелів шматком української землі.

І мимо такої своєї внутрішньої непевної основи, навіть з погляду простої тактики, ця політика великодушності щодо чужого, неначе б до власного, і домагання чужого—як свого,—політика перш за все низькока. Вона слідком іде за примарами сучасних потреб моменту і не рахується з майбутніми сумними наслідками, свідомо рие глибоку безодню між демократичними елементами російськими і тих народностей, з якими доводиться і ще доведеться жити і працювати для спільного діла, і які з того досвіду вироблять собі потреби, відповідей висновки. До таких висновків російська демократія дає за останній час багато матеріалу—і не можна сказати, щоб приемного. Коли ще світали на свободу в Росії і російські поступовці на московському в'язді земських діячів посягалися на автономію Польщі,—то тіло тієї автономної Польщі зазнавалося в межі етнографічних. Свобода—хоч і на короткий час—зійшла, осяяла свідомість півтораста-мільйонного народу, але в справі національній погляди російської демократії не проявилися, а навпаки—ще більше затемрилися і запуталися.

Простуючи до славянської, а власне—до російсько-польської угоди через національні трупи поодиноких народностей, сучасні неославіяне хочуть тим обійти о-те прикрі національне питання з його прикрими домаганнями—українське, білоруське, литовське і т. ін. Обійти, унікаючи. Треба дуже запутатися в політичанстві, щоб не бачити, що це—безнадійна поведінка страуса: ховати голову і думати, що тим збудеш практичність. Національне питання повстає не через те, що признають його чи не признають, а через те, що його виперає саме життя, в якому воно вже наспіле. Коли б можна було обійти, унікаючи, усунути національне питання в Росії, в тім числі питання українське, то це давно вже сталося б, бо більших утисків, ніж терпили в своїх національних правах, навр., українці та литовці,—не може бути. Але те питання не зникло. При найякітших обставинах воно зростає, ширилось та углублювалося і стало врешті такою силою, що його не обійдеш, не об'їдеш. Воно, як та природа, що її гонять в двері, увидіє у вікно і стане у весь свій зріст і вимагати своїх справедливих прав доти, доки їх не вибере і не дістане. Це звичайна історія кожного народу, що від національного сну пробудився і себе

зрозумів. Тим шляхом іде і піде національна справа в Росії, в тім числі і українська.

Що до українства, то треба признати, що український рух, в основі своїй демократичний і опертий перш за все на інтересах народньої маси, від часу третьої Думи не має представництва у державному парламенті—того численого демократичного представництва, яке він мав в перших двох Думах. Це позбавляє його реальної політичної сили, активної оборони своїх прав і дає привід з ним не рахуватися. Через те й можливий такий факт, що „об одежде його метають жребій“ хтось другий і третій.

Але закон 3-го юнія, що так помечив виборче право народньої маси і тих верств, що з нею найбільше звязані, підрубав разом політичну силу і взагалі демократичних елементів Росії. Господарі в Думі вже не вони, а їх сусіди з правої руки. І усяке „метанье жребия“ з боку опозиційних елементів не має вже реального, практичного значіння.

Так само і в холмській справі: як би не судила опозиція, як би вона не ставилася до правительственного законопроекта, чи приймала б його, чи одкидала,—справа буде порішено без неї—і порішено так, як того хочуть зверхи; а там кочає хочуть, щоб той законопроект було затвержено. Таким чином, всі домагання про холмську справу прибирають значіння лише принципіальне. Але це не позбавляє те домагання великої ваги, яку воно безперечно має для дальшого—для выяснення наших відносин до російських поступовців в національній справі.

Вертаючись до холмської справи, треба сказати, що вона дає добрий привід до того выяснення відносин, бо коли ми не порозуміємося в національній справі з російською демократією на такому—так би сказали—академічному ґрунті, то ще трудніше було б досягти того в більшє пелючих обставинах, коли б від того порозуміння безпосередно що залежало.

З того всього становище справ виявляється так. Ніяких реальних здобутків від опозиції українці не можуть сподіватися, бо це просто не від неї залежить. Єдине, чого ми маємо повне право бажати, це—щоб російські поступовці відносилися до справи з цілковитою безсторонністю, щоб глянули в саму суть її, а не з погляду своїх відносин до поляків.

І коли б те справді сталося, коли б опозиція виявила ту потрібну уважливість та об'єктивність,—то її висновки ніяким чином не розійшлися б з українською принципіальною позицією, бо тоді вона неминуче зрозуміла б і признала національні права і потреби тієї людности, про яку саме тут і ходить. Стоячи на такому справедливому ґрунті, вона мусила б признати видлі Холмщини і Царства Польського неминуче потрібним і порішати б ту справу на інших основах, ніж це зроблено в законопроекті,—з забезпеченням прав і інтересів однаково обох заінтересованих народів.

Нас, українців, теперішній законопроект—ця нажирювана дитина „истинно-русского союза“ і бюрократії—ні трохи не спокушає, і обстоювати за ним і самі не думаємо і не було б нам приемно з того, коли б хто вийшов обстоював за ним. Але тої справи, що він порушає, неможна порішити просто—лиш самим голосуванням проти законопроекта. На його місці не повинно бути пустоти,—бо де не усуювало і навіть не одувано б справу, а, оставляючи сучасний status quo, порішало б її в небажаному, шкодливому для нас напрямі. Це був би активний виступ проти інтересів українського народу. І коли б опозиція ринила голосувати проти законопроекта,—вона повинна окрикувати його принципіально—і з справедливих інтересів української і польської людности Холмщини, повинна в процесі парламентської роботи—в комісії, і з думської трибуни—надати йому таку форму, що він справедливо розмежував би обидві нації і справді позбавив би многострадальний край від тих мук братоубійчої боротьби, які пережив він за довгі віки сукупного життя цих двох народів і про які вболівали самі ж російські поступовці, хоч і не уявляли собі причини тих страждань цілком ясно.

Всяка інша позиція що до холмської справи була б чимсь більшим і активнішим за Пілатове умивання рук перед народом. Це викликало б ду-

же гіркі почуття в кожного українця, що дорожить інтересами свого народа, і вбило б великий гнів у відносини між російською і українською демократією, що стоять тепер на одному суголосному ідеїному ґрунті.

О. Білушенко.

Два рішення.

(Од власного кореспондента.)

Львів, 16 априля.

В австрійському парламенті, який 14 сього місяця, почав на ново свої наради, перший і другий день наради заняли знов українські дебати, викликані надлим внесенням госла д-ра Євгена Левицького, поставленим од імени українського клубу в справі заміни міністерства для Галичини інституціями міністрів-земляків польського й українського.

Дебати почав д-р Євген Левицький, який в своїй промові вказав на те, що міністерство для Галичини в австрійському кабінеті є чимсь виїмковим, бо ніякий інший край австрійської держави не має такого міністерства. Крім того міністр для Галичини не сповняє своєї задачі: як міністр для цілого краю, він повинен би однаково дбати про інтереси обох народів Галичини, тимчасом дотеперішня історія міністерства для Галичини ясно показує, що міністр для Галичини був усе властиво польським міністром, який дбав тільки про інтереси польського панування над українським народом. Через те промовець домагався, щоб міністерство для Галичини було скасовано, а замість того покликано до кабінету міністрів-земляків польського й українського (як уже в міністри-земляки німецький і чеський)—кожного для оборони інтересів його народу.

В обороні міністерства для Галичини виступив президент міністрів бар. Бінерт, який—як кождочасний шеф австрійського правительства—усе стає в обороні польського правління в Галичині проти українських домагань, і голова польського кода Гломбінський. Останній навіть не пробував збивати закидів, що міністр для Галичини є польським міністром, тільки старався ослабити національно-політичне значіння цього факту викрутками, буди́м то той польський міністр для Галичини дбає про економічні і культурні потреби всього краю. Та хто знає галицькі відносини, той також знає вартість цих фраз голови польського кода. Не про економічні і культурні інтереси всього краю, се-б то обог народів краю дбає міністр для Галичини і вся польська політика, а тільки про польські економічні і культурні інтереси у всьому краю—з шкодою для інтересів українського народу в українській часті Галичини.

Де виказав у відповідь голові польського кола в знаменитій промові другий промовець українського клубу, д-р Євген Олександрович, голова сеймового українського клубу. Ступінь за ступнем виказував він, як міністри для Галичини старалися на кожному кроці пошкодити українському народові. Так, прим., ще Земляковський, який був міністром для Галичини в 1870-их роках, старався представити перед австрійським царем, що український народ хоче одратися од Австрії до Росії, однію радою на що оддати його в необмежну владу полякам.

Другого дня дебати промовляли в цій справі крім польського посла Германа, українських послів д-ра Євгена Левицького (кінцеве слово) і д-ра Окуневського (фактичне спростування) також посли з інших політичних партій, між иншими соціально-демократичний посол д-р Реннер (відомий політичний письменник, що пише під псевдонімом: Шпрінгер і Сінопіткус), якого партія Окуневського за українським внесенням. При голосуванні внесення українських послів, як звичайно, дістало меншість голосів і провалилось. За нього голосували тільки українські посли, соціальні демократи і москвофіли,—всі ж інші парламентські партії виступили в обороні польського „стану володіння“.

Ось так більшість австрійського парламента знов показала, що українському народові нічого сподіватися од неї справедливости. Адаже польське коло, це член правительственної більшости, а ворон воронові не вкляе око.

Польська преса всіх політичних напрямків, очевидно, радується, іронізуючи за українських послів, які,

Приймається передплата на рік 1909

на українську

політичну, економічну і літературну газету (рід видання четвертий)

РАДА

яка виходить у Києві що-дня, окрім понеділків і днів після свят, українською мовою по програмі звичайних великих політичних газет.

Напрямок газети непартійний демократично-поступовий

Особливу увагу РАДА звертає на місцеве життя провінції.

Власні кореспонденти в столицях і по всіх значніших містах України

РАДА має в Державній Думі і Державній Раді кореспондентів

3 1-го Январа розмір газети побільшено

Хто доплатить до рокової передплати ще 2 карб., топ матиме.

3 додатком 8 карб. ДОДАТОК:

М. Аркас: Історія України-Русі

на веленому папері, багато ілюстрована (210 малюнків портретів, 9 карт у фарбах, 4 родоводи), в розкішній оправі з англійського коленкору. Книжка ця коштує з оправою і пересилкою в окремому продажі 4 р. 75 коп.

Умови передплати у заголовку.

Пробні числа надсилаються даром.

482—26

W dni 25 kwietnia b. r. ukaze się pierszy numer

„Przeglądu Krajowego“

tygodnika politycznego, społeczno-ekonomicznego o kierunku demokratyczno-Krajowym, poświęcony przede wszystkim sprawom kulturalnym naszego kraju. Prenumerata „PRZEGLĄDU KRAJOWEGO“ wynosi w Kijowie, w Cesarstwie i Królestwie: rocznie rb. 6, półrocznie rb. 3, kwartalnie rb. 1 50.

W Galicji: rocznie 18 kr., półrocznie 9 kr., kwart. 4 kr. 50 hl.

Cena numeru pojedynczego kop. 15.

Adres Redakcji i administracji: Kijów, Fundulejowska № 10, m. 14. Prenumeratę przysyła się w Kijowie, oprócz administracji „Przeglądu Krajowego“, księgarnia Leona Idzykowski, Kreszczatyk 29, i księgarnia K. Szepe, Mikolajowska, № 9. 00-771-3

Зуболічний кабинет
Д. Деміновича-Цигури, клявісина № 30. Гоїння, лобомування і вставляння штучних зубів. Хворі прийм. од 9—11 і 3—6 г. Там-же склад брошур по гігієні зубів. мс.-753-10

Д-р Черняк. В. Житомир, 16. Прийм. 9—12 та 5—8 жітки 1—2. Праці (сіф), вел., мочепол. (спец. гоїя звужень), пол. розст. Усі спец. методи гоїя. Є ліжка в окр. помешк. 150-322-104

Коли ж заговорять?

Думські дебати над обрахунком міністерства народної освіти зачепили знову одне з болючіших питань сучасного російського життя,—питання про національну школу. Польський посол Ржонд сказав гарну промову про те, як обрусительна школа, затримуючи духовний розвиток польського народу, понижала грамотність, позбавляла народ його культурного надбання і розширяла шлях для бурьяну, темноти й убогості. Кавказький депутат Чхеїдзе підтримав д. Ржонда, сказавши, що обрусительна школа тільки калічить душу дитини. В промові соціально-демократичного посла Белоусова не забуто було й шкільних потреб єврейського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євреї од т. зв. процентної норми. Навіть октябрист Уваров сказав, що він спочуває промовам представників польської і мусульманської фракції щодо національної справи і висловив надію, що надійде час, коли Дума скаже, що всі національности повинні мати свою школу з національною мовою. Підчас усіх цих розмов не згадувалися тільки потреби українського народу і зазначено ті утиски, які терплять євре

мовляв, виступаючи з внесенням без вигляду на успіх, тільки виставляють себе на глум. Що ж, польський пресі і польським політикам, розуміється, було би приємніше і корисніше, коли б українці зовсім не виступали з своїми домаганнями. Як ситий не любить, коли голодний своїм стоном поше йому приємність шпору, так і ти, що споживають солодкі очви влади, не люблять, коли в цьому мішає їм голос протесту поневолевих. Але дарма, голос протесту поневолевих мусить лунати все голосніше і голосніше і він затихне тільки тоді, коли зникне це поневолення.

Доля хотіла, що рівночасно з парламентськими дебатами над українським наглим внесенням наступила також царська санкція галицького сеймового закону (т. зв. lex Sala, бо внесоювачем законопроєкту був польський посол Сали) про розширення компетенції галицького сейму. Хоч цей закон сейм ухвалив тільки голосами польської більшості проти голосів заступників українського народу, хоч опісля української сеймової і парламентської послі зложили протест проти того закону перед центральним правительством, домагаючись, щоб воно не подавало його до царської санкції, але правительство все таки той закон подало до санкції і цар його затвердив.

Ці два рішення: одкинення українського наглого внесення в справі міністерства для Галичини парламентом і царська санкція галицького сеймового закону, який розширює влади польської сеймової більшості над українським народом, — це ярка ілюстрація того, як ставляться до українських домагань всі міродатні круги австрійської держави: парламент, правительство, корона. Польські домагання, які мають на меті скріплення польського панування над українським народом, ті круги сповівають, — українські домагання, які мають на меті визволення українського народу з-під польського панування, вони одкидають.

Значить, український народ не може оподіватися, що його справедливі домагання візьмуть перемогу самою своєю моральною силою, — тут треба здобувати собі лпшу долю цильною працею над розвитком своїх власних сил і довгою боротьбою з тими, що раді б наш розвиток спинити.

М. Лозинський.

3 газет та журналів.

В той час, коли посли з України в Думі мовчать про потреби української школи, мов у рот води набрали, в оборону українства обізвалася російська газета, петербурзька „Слово“. В ч. 770 цієї газети д. А. Л. умістив статтю про „Нужди мѣстнаго научення“, в якій пише: „Державна Дума обмірковує смету міністерства народної освіти — відомства, на якому окрім головних його завдань — дбати взагалі про освіту — формально лежить обов'язок стежити і за докладною постановкою мѣстнаго научення — изучення столь разнообразнаго по климатическимъ экономическимъ и культурнымъ условиямъ частей нашей обширной родины... Газета зазначає, що університетська наука з цього боку стоїть у нас в дуже сумному становищі, от хоч би взяти українознавство.

Українські галузі наук попадають в програми вищих шкіл тільки як уривки з окремих курсів, не маючи тут ніякого самостійного значення, а тим самим — хоч яких небудь серйозних наслідків. Це — сумно і шкодливо не тільки з наукового, а й з практичного боку для тих тубольців, які, порівнявши віддати всі свої сили місцевій праці, натикаються на цю велику галичину у вивченню свого краю й народу. І справді, ці умови правового й економічного життя, ні мови, ні літератури, ні історії українського народу, найбільшого до великоруського і найтісніше звязаного з ним історичними умовами і сучасним життям — по університетах не вчать. Ні в одному університеті, що лежить на українській землі, не внесено в програму навчання дуже важливих по своєму практичному значенню дисциплін — економіки і статистики краю, таких необхідних в економічних інтересах місцевої людности.

Навчання української мови, літератури та історії має в академічних університетах характер випадковий, в залежності, головним чином, від матеріальних засобів факультетів.

Про необхідність вестися навчання найголовніших галузів українознавства, окрім наукових інтересів, свідчать і найпекучіші потреби культурного та економічного підйому місцевої людности. Культурний та економічний заклад його завадять великий — і не при багатому ґрунті, благословенному кліматі і признаний талановитості людности. От через що кожде треба серйозно поміркувати над тим, щоб виробити такі умови, за яких культурне і економічне життя цієї людности правильно б розвивалося. Цього вимагають не тільки найближчі інтереси країни, але й інтереси цілої держави, яка не може не страждати від того, що таку значну, другу в ній по численности, народність поставлено в умови хронічного злидняння і занепаду. Гальмувати задоволення цієї потреби — значить відмішувати до ясною й чистого діла

„посторонніа соображенія, недопустимія въ правовомъ государствѣ, при условіяхъ культурной общественности“.

Автор приходить до того виводу, що „серед тих виходів, якими можна задовольнити зазначену вище нагальну потребу, одним з перших являється заведення в університетах, які лежать на українській землі — київському, харківському і вороворійському, кафедр економіки і статистики, а також кафедр української мови, літератури та історії. Коли наші законодавці добре й широко розуміють місцеві потреби і гаряче беруть їх собі до серця, то вони внесуть відповідні додатки до смети міністерства народної освіти, що саме тепер обмірковується“ — так кінчає свою статтю д. А. Л.

Ми не поділяємо оптимізму російського автора, бо вже давно переконались, що од теперішніх „заступників“ України ніякої оборони українських інтересів сподіватись не можна. * * * В ізюмській тюрмі не дозволяли одержувати і писати листів українською мовою, бо товариш прокурора Ізюмського участка заявляв, що такі листи писані „на неоянтаром“ для нього „малоросійськомъ языкѣ“. Один з тих в'язнів, що окоштували на собі тяжкі наслідки цієї прокурорської примхи, л. М. Стасюк, звернувся до прокурора Округного Суду, прохаючи його навести той закон, на основі якого одбираються листи, писані українською мовою. Д-я ж М. Міхновського — харківського адвоката, л. Стасюк просив провадити цю справу далі, коли прокурор не дасть законної відповіді.

З приводу цієї пригоди л. Міхновський в ч. 7 „Рідного Краю“ пише: „Цей наче-б то дрібний епізод з листами л. Стасюка — скорбна сторінка а нашого національного життя. Політичного в'язня-українця замкають до тюрми і до кари додають зайву жорстокість: забороняють йому заводити єдину радість, єдину вітху — прочитати солодкі слова рідної мови в листі від своїх кривних. Дарма, що немає такого закону, щоб забороняв писати й одержувати приватні листи в мові українській: це заборону з власного приводу чинить тов. прокурора, се-б то, людина, що стоїть на сторожі закону. І чим ґрунтовується ця заборона? Лист, батче бо, написаний неврозуміло українською мовою. Коли звернути увагу, що тов. прокурора доглядає власне ізюмський участок, се-б то участок, залюднений українцями, що, виконуючи свої обов'язки прокурора, він ніколи не вимагає перекладчика, то поглядівши заява, що мово тубольців краю йому невідомо і неврозуміла, набрав пошійної гіркої ваги. Коли б тов. прокурора, справді, не тямив української мови, то міг би звернутись до перекладчика, по східності в 410 ст. Уст. Уг. Сл., а не повертати в'язневі його листи, та не допускати до його листів від родичів, аж поки всі вони не вивчатись російської мови! Цей російський промісел — а усіх людей робити росіяни — має своїх прихильників усюди: філологи і юристи, крамарі й поліцейські, помічники й духовенство — усі поділяють думки ліберального депутата Родічева і по мірі сил своїх проводять їх у життя.“

Гірко думав прохання л. Стасюка, щоб я провадив його справу про внесення важкої заборони, бо на успіх сліве нема надії. Адже визнавати таке справедливе, але так вступуване, право людини і внести заборону — залежить від „доброго серця“ прокуратури, а прокуратура має історичний прецедент в забороні Шевченкові писати по-українському. Обставини не змінились!

ДЕРЖАВНА ДУМА.

Засідання 20 априля.

Обмірковується далі розпис міністерства народної освіти. Воронков (кадет) ставить питання, чи усунуло міністерство ті причини, що викликали торік бурління Думи, й чи працює воно далі в напрямі здійснення думських бажань. Оратор приходить до висновку, що в діяльності міністерства все лишилось по старому. Маємо тільки обривки реформ, але нема строго виробленого, систематичного плану шкільної реформи.

Воронков гадає, що основному завданню міністерства — заведенню вселюдної освіти — ще довго не судилося здійснитись, бо в цій справі міністерство також не має сталого плану, пануюча думська більшість ще досі не виробила собі сталого погляду на це питання. Наприкінці оратор зазначає, що опозиція своєчасно ввнесла цілу низку пропозицій у справі народної освіти, та, на жаль, ці пропозиції не стрінули потрібного спочуття з боку думської більшості, хоча, здавалось б, кожде, хто дбає про могутність і благоденство Росії, не може не розуміти, що для осянення останньої мети перш за все необхідно задовольнити всі потреби народної освіти (оплески зліва).

Ковалевський зазначає, що міністерство внесло не тільки всі необхідні для реформи початкової школи законопроєкти, а й відомості про по-зашкільну й дошкільну освіту, так що тепер черга працювати лишається за Думою. Навівиши де-які факти з діяльності думських комісій у справі народної освіти, оратор закіндає лівим, що вони мало працюють. Наприкінці оратор каже, що Дума стоїть перед подвійним завданням: з од-

ного боку, необхідно серед корінної людности виховувати гарних роуських людей, добрих російських громадян, з другого боку — необхідно серед народностей виховувати гарних громадян Російської імперії, одчасно працюючи на користь посилення національної свідомости в центральних місцевостях. Державна не повинна чинити перешкод приватній ініціативі на окраїнах що до прищеплювання дітям почуття плеїмної культури, але не на шкоду Російській державности. Не можна забувати, що могутність і сила Росії корині для кожної з національностей, що населяють її. (Оплески в центрі).

Розанов вважає необхідним збільшити число університетів, бо за останніх 9 років число студентів зросло з 16.500 до 35 тисяч, а нових університетів не одкривають. Коли в університетах через міру повно студентів, тоді нема змоги до ладу підготувати лікарів, учителів то що, в яких помічається велика потреба. В справі низчої освіти оратор вважає необхідним широко використовувати громадські сили й почини, провамя якої тепер ставляться всілякі перешкоди.

Чхеїдзе спинається на постановку шкільної справи на Кавказі. Там, заявляє оратор, справа освіти народних мас доручається людям без всякої освіти, за плату в 50 — 100 карб. на рік Русифікація шкіл, каже Чхеїдзе, привела до протилежних результатів. Нас силували молитись неврозуміло для нас мовою, й наслідки такого виховання ви можете бачити на мені. Така наука, кінчає оратор, тільки деморалізує душу дитини.

Св'ящ. Кузьминський, од імені фракції націоналістів, вітає збільшення роспису міністерства народної освіти на 11 мільйонів, з яких 7 мільйонів призначається на розвиток низчої народної освіти. Це найбільше справу до повного заведення вселюдної освіти. Оратор далі зазначає, що початкова школа повинна не тільки навчати, а й виховувати, кладучи в основу дух національної гордості. Основною викладовою мовою повинна бути великоросійська. Виходячи з цього, оратор висловлює бажання, щоб було закрито тайні школи, які існують у багатьох польських маетках північно-західного і південно-західного країв і до яких змаювають російських дітей, щоб поштити й католицити їх.

Граф Вобринський 1-й зупиняється виключно на питанні про середню школу. Навівиши докладні відомості про початок і розвиток середньої шкільної освіти в Росії, оратор приходить до висновку, що за останніх 10 років міністерство народної освіти в справі реформи середньої школи топчеться на одних місцях, наче в якімсь зачарованім колі. Висловивши, між иншим, бажання, щоб було поліпшено матеріальне становище вчителів середніх шкіл, граф докладно розглядає програми середніх шкіл. Він наводить довгі цитати з міністерських циркулярів і програм для мужських середніх шкіл і підкреслює, що програми міністерства, названі тільки зразковими, зоставляють занадто багато простору для сваволі вчителів. З другого боку, програми укладено так нудно й сухо й визначаються таким формалізмом і наріпті, так необсяжні, що яка мога скоріший перегляд їх є ділом найпильнішої необхідности. За негачіе екскування всіх існуючих програм міністерству, на думку оратора, дякуватимуть усі батьки цілої Росії.

Висловившись за скасування 7 й 8 класів у мужських гімназіях, де діти тільки марно гають час, граф кінчає заявою, що миритись з теперішньою постановкою справи в середній школі неможливо. На міністерстві лежить святий обов'язок схвильвати цю каламутну воду (Оплески на всіх лавах, окрім опозиції).

У вечірнім засіданні Єнікеєв промовляв про русифікацію мусульманських шкіл і вимагає кінця політичного обвядушення мусульманської молоді.

Вілоусов каже, що не в інтересах командуючих класів — цілуватись про розвиток народної освіти. Через це вова так і занедбава.

Тов. мін. Георгієвський промовляв з доручення Шварца. Хиби середньої школи, заявляє він, нам відомі й нами вже вироблено нове „положеніє“ про середні школи, яке цими днями буде надруковано для загальної відомости.

Засідання закрито, а обміркування роспису одкладено на далі.

ПО РОСИ.

Перші вроня С. В. Рухлова. Слова нового міністра доріг вже нам відомі. Тепер починають виявлятися діла його. В декабрі 1905 року видано було циркуляр, по якому на лінійх могли бути засновані комітети з начальників та жандармських властей, які мали надзвичайні повноваження що до суду над залізничодержимі служачими. Недавно на забайкальській дорозі побілила два прикажники зо смазчиками. Комітет, користуючись своїми повноваженнями, постановив арештувати прикажників, одного з 3 місяців, другого на один місяць. Арештовані подали скаргу міністрові доріг. Міністр Рухлов дав на цю скаргу „законну“, як зве її „Ръчь“, відповідь. Він вказав, що з одного боку, виби-

комітет не мав права карати арештом, бо в указі точно сказано, що комітет тільки тоді може карати, коли якась злочинство направлено проти начальства. Смазчиків же ні в яким разі за початково не вважали неможливо. Здається, пише газета, що з цього би зробили прямий висновок — скасувати постанову комітета. Але тут міністр розминає з логикою і в резолюції вже каже, що скаргу треба лишити без наслідків і визнаати через сучасні обставини арешт призначений комітетом — законним.

І це статистина. В „Нашей Газетѣ“ зазначено значну несправедливість тієї статистики нещасливих випадків, яку веде городська управа в Петербурзі. Статистика відомостей за 1908 р., наприклад, обійшла всі газети. В ній було зазначено, що за 1908 рік на фабриках та заводах Петербурга було 279 нещасливих випадків. Цього для 180 тисячної фабричної людности Петербургу не багато. А тим часом по відомостям міністерства торгу й промисловости, в 1905 році на фабриках і заводах тільки тих, що належать до фабричної інспекції, було нещасливих випадків 7,964, в яких робочі теряли здатність до роботи більше, ніж на три дні.

Чого ж варті цифри управи, пише газета, в порівняні з дійсним числом нещасливих випадків.

(Н. Г.).

Різни в школі. „Ръчь“ оповідає, що в Петербурзькій воєнно-фершальській школі, це й досі існує дикувський звичай карати дітей різками. В цій школі вчать діти в 10—до 18 літ. По скінченню школи вони дістають право на штатну посаду фершала. Таке дикувство завів тут начальник школи полковник Лелонга. Цей добродій не вважає на воєнні закони, які дозволяють карати тільки з постанови суду і після огляду лікаря. Він живає різок при кожній нагоді, за саму маленьку провинку. Недавно карали різками одного 13-літнього хлопчика, сина городового. Кажуть, що за ту саму провинку цього хлопчика посадили в „карцер“, а потім виключили з школи. Кажуть, що сам Лелонга буває коли б'ють. А опе навіть потерпів полковник, бо хлопчик обороняючись вкочив його за палець. За це хлопця вдовое покарали. Окрім бійки живаються ще й інші не менш дикувські карі. Так, за ухилиня від церковної служби учня Волинського продержали 7 суток в карцері і зменшили помітку за поведінку. Окрім того, цьому і другим учням, які були в ним те дали за ту провинку такі карі: (наводим дословно з прикажу) „на протязі двох днів вилдержать на постелі до 4 години в день (в 2 рази), на протязі вшого тижня сидіть біля дежурної кімнати; сьогодні і завтра на полудень дати замієць білого хліба — чорний, в пятницу і суботу на полудень замієць млинців дати чорний хліб, завтра за обілом не дати солодкої страви“ і т. и. Це виходить, додає газета, „з одного вонка сіл шкур“.

Відгук промови депутата Караулова. Промова депутата Караулова в Думі, яку він вилговив під час розгляду бюджету Синоду, зробила великий вплив на вищі духовні кола. Багато дех-то там думає, щоб обвинувачення Карауловим представників офіціальної церкви лишились без спростовання. Караулов зазначив великі консісторські зловживання поде-яких єпархіях, то от Синод призначив ревизию в першу голову в Ярославській Єпархії, про яку депутат найбільш говорив. Ревизором призначили тамбовського єпископа Інокентія. Ходить чутка, що ревизія буде і по інших єпархіях, про які була мова в Думі.

(Р. Вѣд.).

Делегация робітників. В Петербург прибули 5 делегатів від татільських робітників. Ці делегати разом з депутатами соціал-демократами Єсоровим, Кондратьєвим та Степановим звернулись до міністра торгу й промисловости, скаржучись, що їм не видано тих 180 тисяч, які міністр передав губернаторові для виплати робочим. Губернатор замієць видати плату — заходився через земських начальників писати в продовольственні списки ємейне становище робочих, їх нужд і т. и. В розмові з міністром повномочені сказали, що заводи татільської досить гарні, а борги на їх через те, що власники дуже винишуют їх. Єдиний спосіб порятувати їх — віддати в інші руки. Міністр порадив повномочним подати записку про становище заводів, яку буде розглянуто ним разом з депутатами від пермської губернії та самими делегатами від робітників.

В Америку. В початку цього року переселення в Америку в де-яких губерніях північ-західного краю, як сповідають „В. В.“ незвичайно росло. Ідуть в Америку не тільки до рослі селяне, робітники і жінки, але і хлопці і навіть діти. Вся ця сила людей іде нішком через ріжні кордонні пункти Германії, щоб відти податися в Гамбург або Бремен для переправи в Нью-Йорк. Найменше переселенців в цьому році з ковенської губернії. Це через те, що того літа тут повернулось багато переселенців з Сполучених Штатів, які там не змогли найти роботи. Ці розказали як стоїть справа там, в Америці, розказали про силу голодуючих та викіннутих на вулицю, які опинились в неможливих економічних обставинах, економічний підупад та великий занепад промисловости. Офіціальні відомості про переселення, каже газета, не дають змоги навіть приблизно

довідатися про ту силу переселенців, яка іде зараз в Америку. Тепер можна знайти села та хутори, де лишилася тільки сама біднота та старі і хорі на такі слабости, з якими не вільно вийти на беріг в Сполучених Штатах. Агенти ріжних товариств поперезову як тільки хотять вишкоувати переселенців. Буває так, що одержавши гроші від селянина за всю путь до Нью-Йорка, агент водить його за ніс, пока той не доїде до Бремена або Гамбурга, а там заявляє, що його не можна провезти в Америку, бо лікарі визнали його хорим. Звичайно, що грошей такі агенти не вертають. Часто — гутою новім здоровим людям вертають назад, або держать по цілих тижнях бупім то для гоїння, а справді для того, щоб виждати час, підчекати дешевого пароходу і т. и. Везуть їх звичайно в самих неможливих обставинах: в тісноті, без лікарської допомоги і т. и.

Смерть газети. Прийшло останнє число „Нашей Газети“ Л. В. Ходського, в якому видавель оповідає, що через тяжкі обставини видавання поступових газет (шграфіи, утиски цензури і т. и.), через „бойкотування“ „Нашей Газети“ залізничними кіосками, заборони провінціальним начальством продавати її на роздріб, та через недогачу потрібних коштів — газета мусить стати. Всім хто одержував „Нашу Газету“ по вмові видавництва з газетою „Ръчь“, вислатимуть цю останню.

(Н. Газета).

ПО УКРАЇНІ. У КИЇВІ.

Восновному суді 20 априля розглядали справу селянина Захарка Турчина, котрого обвинувачували за те, що, маючи на меті пограбувати шкालню, убив сидляча. На суді не доведено було, що Турчин визнає те злочинство, за яке його позивали, і через те виправдали його.

Арешт засланця. В Києві арештовано адміністративного засланця л. Магдича, котрий втік з в'язької губ. Його мають повернути назад в в'язьку губ. для одбування строку засланья.

Оборона дисертації. 23 априля в київському університеті має оборонити свою магістерську дисертацію приват-доцент тубільного таки університета К. Р. Тобушій. Отерки по історії польської фабричної промисловости“. Оponentами призначено: професорів Н. М. Цитовича, Н. П. Яснопольського і пр.-доц. А. Д. Вилмовича.

В сільсько-господарському товаристві. 19 априля відбулось спільне засідання правління і ради київського сільсько-господарського товариства. На цьому засіданні розглядали питання про бажаний тип коней, однаково придатних і для сільського господарства і для війська. З доклада, який прочитано було на засіданні, видно стало, що головне управління коноводства і коннозаводства тримається тої думки, що завдання сільських господарів і армії багато мають спільного. Знаючи справи, що брали участь в дебатах з приводу доклада, навпаки доводили, що завдання армії і сільського господарства неможна рівняти.

Пилип Капельгородський. Наша редакція одержала звістку, що 16 априля в селі Усенці на Кубанщині арештовано і посажено в армовірську тюрму співробітника „Ради“, „Літературно-Наукового Вістника“ і багатьох інших українських часописів, д. Пилипа Капельгородського.

11 мая розпочнеться сесія київського губерньського комітета по справах земського господарства і протягнеться 3—4 дні.

Київське громадянське зібрання. Сьогодні у власному помешканні (Музикальній пер., 1) відбудуться зібрання членів київського громадського зібрання. Розглядатимуть такі справи: 1) пропозиція д.д. Капіля, Раціборської і др. про збудування помешкання для товариства; 2) питання про переработування деяких кандидатів на членів зібрання.

Рада київського товариства боротьби з сухотами оповідає, що лікарський огляд слабих, які забачають поступити в санаторій „Пуша-Водича“, відбудеться 26 априля і 3 мая в університетському барачі в олександрівській лікарні. Записуватися в чергу можна од 9—10 години вранні в згадані дні.

В київській євудовій палаті 20—21 априля розглядали справу поштово-телеграфного чиновника д. Пахового, котрого позивали за крадіжку касених 14.000 карбованців. Обороняв підсудного адвокат В. Е. Неметтій.

Єдиновірческа церква. Київський митрополит звернувся до міської думи а проханням дати участок землі на Гоголевській вулиці під єдиновірческу церкву.

Пошть тифу. Останніми часами в Києві вже мало людей слабеє на тиф. Через це губерньська земська управа звеліла скасувати соломенський приют для тих, що вже вичувають від тифу. Крім того, починаючи з априля місяця, перестали з земства давати Київу запомогу на 75 слабих на тиф.

Базарні ціни. 20 априля ціни на київських базарах були такі: м'ясо — 15—16 коп., телятина — 13—14 коп., свійжий огірок — 13 коп., пучечки редиски — 5 коп., бачкажани — 8 коп. за штуку, салат — 15 коп. за хунт, різані птиця: гуски — 1 руб. 40 коп., кур-

ка—80 коп.; свіжий сир—12 коп., яйця—20 коп. за десяток.

На Дніпрі останніми днями вода починає потроху спадати.

3 Київщини. Розбійничий напад. В с. Пісковській-Рудні, київського повіту, вночі проти 16 квітня, три грабінники напали на сонну сім'ю краваря-єврея Рувина Рахвальського, коли його самого не було, бо він був поїхав до Києва за кромом. Лиходії висадили в кухню вікно і ним заїздили до хати. Обличчя свої вони позав'язували марлею й вимазали в сажу. Загрожуючи револьвером та ножами, вони скрутили Рахвальський руки, притягли їх аж до самої ший і звалили долоду і сами захопилися скрізь поратись. З шухляд коло стову вони забрали два гаманці з 50 карб. грошей. В цьому місті прокинулася 12-літня дочка Рахвальської і якось непомітно височила на двір. Вона заходилася кричати на двір, але поки надійшли люди, то грабінники й встигли втікти. Удень по вказівці потерпівшої заарештували трьох місцевих чоловік: Степана Ткача, Микиту й Бориса Мариничів; проти їх маються не серйозні докази. (Київ).

Озимина. Із звенигородського повіту. Слово* повідомляють, що озимина, яка була дуже добра в марті місяці, тепер через великі вітри та ранкові приморози стала пропадати. Місцями почали вже переїздити її на ярнаху. Сквирсько-тарасівський з'їзд мирових посередників 18 квітня повідомив київське губ. присутствие в справах осялянських, що в сквирському й тарасівському повітах озимина переважно добре, вирихла, вимерзла та вимочена лише непомітно ніде.

Таки саме втішні звістки прислав і бердичівсько-липовецький з'їзд мирових посередників.

3 Поділля. Сильний тиф на Поділлі не затихає. Є такі села, де тиф ще з квітня місяця 1908 р. й досі люте, то-бто цілі сім'ю. Найбільш слабшали люде на тиф у явварі та в березні свого року. Головна причина до розвитку пошести—це недорід минулого року й сувора зима. Зараз борються проти пошести весь земський і городський лікарський персонал і крім того ще закликають кілька студентів-медиків та 25 так званих епідемічних фершалів. Багацько дехто з лікарського персоналу вже сам перелібав на тиф; лікарі й фершалі багрянівського участку навіть наклали своїм життям на службу. Найгірше поширився тиф у кам'янецькому, вінницькому, брацлавському і останніми часами в моголівському повітах. (Под.).

Наслідки „союзницької“ агітації. Різь* наводять кілька характерних пунктів з приговорів селян м.а Оболдівки, які безперечно є наслідком „союзницької“ агітації серед їх.

3) Селян малоземельних та безземельних падають землю згідно з Монаршовим указом, вказаною в указах Царських урядов.

5) Не допускати як свербів, так і інших нововиру в Державну Думу, а бунтівників та непокірних Цареві вигнати з Думи.

9) Не дозволити ярмарки святками й забронити шкочок їх невідати.

11) Допустити для всіх, а не для до-кого, як це робиться тепер, пасти оскот по казенних старих лісах, збрати ягоди, гриби та збирати хворост і хмиз, хоча б і за казенну ціну для всіх, а не для до-кого.

12) Визначити нам ціну робочого дня, щоб ми не ображали дувно лоазі инородців. Ми працюємо добре, а вони кажуть, що погані. А визначити робочу ціну нам законом.

13) Виключити єврей з повної служби.

3 Чернігівщини. Посив. Відомості чернігівського губ. присутствія свідчать, що становище польових посівів на Чернігівщині таке: В більшій частині осонницького повіт. озимина показалась з-під снігу добра, тільки озима пшениця трохи пошкоджена. Через холодочет та зайву вохкість хліб майже зовсім досі не підріс. Пасовиське ще віде нема. В козельському, мгіанському та ковотонському повіт. озимина так саме добра. В козельському й коновотонському повіт. ярнина майже засіяна вже. (Ч. Сл.).

3 Полтавщини. „Союзники“ в Полтаві. Др Дубровін приїхав до Полтави робити „смотр“ своїм місцевим співробітникам перед святом 200-ліття полтавського бая. Але „смотр“ цей не дуже порадував голову „союза рускаго народа“. Нам переказують таке звріння на Дубровина од місцевих „союзників“. „Шо ми зробим, панове?—запятав він своїх товаришів.—Вушли в Полтаві три роки тому, я бачив численні збори, зібрання „русских“ людей, а тепер от, дивлючись на ці збори, я жахаюсь од думки, як мало зостається тут людей, спочувачих ідей „русской“ народности, і яка безпросвіта будучина чекає на Росію од такої байдужности „русских“ людей до своїх національних інтересів“. Дій Дубровін обмовився, що полтавські „союзники“ люблять тільки піячити.

Діне самогубство. 10 квітня в с. Бремівці, золотоноського повіт., 22-літній парубок Андрій Федоренко взяв одностоволку протову ружвищу, покликав з собою брата Максима, 10-ти літ, і пішов на леваду стріляти сорок. Тут він звернувся до брата й сказав: „Хочеш, я тебе застрелю?“ Той одказав: „Ні, мені ще жити не дощело“. „Ну, то і себе вб'ю“, сказав Андрій, сів на землю, кийочком надавив на курок і вистрелив собі в груди. Через якусь мить він і помер. Андрій Федоренко до цього був веселий, збривався йти кудиш в іншу губернію на заробітки і взагалі не виявляв ніякої ненормальности. Шо спонукало його накласти на себе руки—невідомо. (П. Г.).

3 Катеринославщини. На п'ятини Шевченкові до контори катеринославської газети „Юж. Заря“ із ст. „Овдівки“, Катериня, зайня, од місцевого гуртка аматорів драматичної умюости надіслано 38 к. Це вже всього з попереднім до „Юж. Заря“ надіслано 43 к. 27 коп.

3 Харківщини. Переселенський рух. Зважаючи на нечувано величезний рух людей на переселення і на стовпища вагонів з переселенцями, південні залізничні перестали приймати з сусідніх залізниць грузи, що йдуть через ст. „Нова Баварія“. По станціях „Нова Баварія“ й „Харків“ тисячі переселенців чекають, поки їх перевезуть далі. (Р. Сл.).

„Багацько клопоту треба“. В г. Вовчанську начальник пошти відмовився прийняти гроші переводом до Галичини на передплату українських часописів: „Народне Слово“, „Письмо“, „Просвіта“ і „Прапор“. П. начальник заявив, що для цього мовлять, багацько клопоту йому треба. І довелось йти аж до Харкова, щоб таки послати ці гроші за кордон. Часописи передплатують у Вовчанську громадську бібліотеку, до якої вже надходять: „Рада“, „Л. Н. Вістник“, „Слово“ (з Києва), „Українська Хата“ і „Вудучність“. (Од власн. кор.).

Шевченкова ввуча. З с. Балакліє, амівського повіт., нам пишуть, що там живе дівчинка—підліток, дочка рідного небожа українського Кобзаря—Т. Шевченка. Вона дуже цікавиться, як то скрізь шанували пам'ять її знаменитого ліда і хоче про це почитати в газеті. Наш кореспондент виписав за для неї спеціально всі ті числа „Ради“, де писалося про соргошів Шевченкови роковини.

3 Херсонщини. Сицич-нат. В Олександрії за завідуючого повітовим сискомним відомом служив д. Червявський. Щоб проявити свою діяльність, він хапав зовсім безневинних людей і через бійку, катування та мурдування примушував їх признаватися в таких злочинах, яких вони ніколи й не робили. Але про це зарешті прочула прокуратура і виникло слідство. Тепер виявилися справні подробиці з його діяльности. Багацько свідків довели, що їх без жалю били, виривали волосся, кололи гострими ризами, навіть приклали вогнем. Лікарським оглядом встановлені випадки, коли були переламані ребра, пошкоджені зовсім уха то що. Проте Червявський і досі схалябі, тільки його перевели завідуючим сискомним відомом по політичних справах. Тимчасом одного урядника, що свідчав проти Червявського, переведено кудись, а другого й зовсім скинуто з посади. Але затерти справу зовсім навряд чи вдасться, бо все йде слідство. Проти Червявського є ще кілька справ. (Різь).

Українці в Сибірі.

Прояв національної свідомости. Редактор газети „Поведільник“, що виходить в Владивостокі і має окремі український відділ—„Поведільник“, одержала од українського клубу з Харбіня такого листа: „Високоповажний Йосипе Григоровичу! З особистим зацікавленням аустрія на ша громада перші числа „Поведільника“. Знаючи Вас за широкого робітника на рідній ниві, від щирого серця вітаємо Вас, високоповажний, у Вашій праці, бажаючи, щоб часопис Ваша розвивався ширше і була відгомном життя ширшого українського загалу на Далекому Сході“. (Поведільник).

Українці в Галичині.

Переселенське лихо в соціальському повіт. Послухавшись намови рижих агентів-лахрай, люде з багатьох сел на Сокальщині (Корчезе, Стай, Цепаїт, Ридич, Тільча і др.) минаючи осени, спродавши ґрунти і поле за безцінь, рушили до Бразилії. Але надій їх на краще життя в чужій стороні не оправдалися. Уже зараз же після Різдва всі ті, хто мав якийсь грш на те, щоб залізничні за проїзд на кораблі чи по залізничці, почали вертатися до дому. Іхне добро—хати, поля та ґрунти—було вже в чужих руках. Мусіли господарі після своєї подорожі до Америки по сусідях тиятися або йти в найми по панських дворах. Відують страшенно.

Агенти фабрики Зінгера скрізь по Сокальщині, де тільки для цього були відповідні умови, позасовували безплатні школи шиття та кроїв. Багато людей посладо в науку до цих шкіл своїх дочок. Агенти, приймаючи до школи, ставлять умову, щоб батько кожної дівчини дав розписку, що він неодмінно купить у них машини до шиття за 200 або 220 кор. і гроші ці впродовж року сплатить. А тимчасом такі самі машини можна купити на складі у Львові за 100 кор. Чимало селян залуцалося вже в навутині цих агентів і тепер мусять з останнього тягтися, щоб заплатити грош 200—220 кор., бо іначе ці добродії на підставі закону можуть відібрати у них все їхне добро.

Економічне життя України.

Культура бавовняника. Департамент хліборобства, з почку завідуючого одеським зразковим полем В. Ротмістрова, уживає свого року пильних засобів для поширення культури бавовняника на Україні. Для кращого висвітлення питання про можливість розведення американського бавовняника на Україні з промисловою метою—поставлено було запросити до участі в спробах яко мог. більше число учасників із українських сільських господарів. Зараз уже зібрано відомости про окремі пункти, звідки було заявлено бажання брати участь у колективних спробах над бавовняником. Так, у Бесарабії згодилось засіяти частину землі бавовняником 10 господарів в акерманському повіт, у Херсонщині—20 господарів (5 в херс. п., 5 в тираспольському, 6—в одеським і 4—в ананієвським п. п.), в Тавріті—10 господарів і Катеринославщині—3 господарі. Таким чином на Україні зараз є 43 пропозиції од поодиноких господарів, що згодилось взяти участь у спробах над розведенням бавовняника. Шо до розмірів участків, які буде одведено під пробний засія бавовняника, то вони поки що невеликі й вагаються між 1/8 та 1/4 десят. Найбільше землі під культуру бавовняника буде одведено в одеським повіті (більше 6 дес.), далі в Дніпровським і Херсонським п. п. (коло 5 дес.), тираспольський повіт дав 4 дес.

Анціонерна хроніка. Акт. т-во Р. і Т. Ельворті мало за 1908 р. чистого прибутку 853.758 карб., дів. 5 процентів, осн. кап. 6 мил. карб.—Харківський земельний банк за 1908 р. чист. приб. 1.380.193 карб., дів. 11 проц., оклад. кап. 9.970.000 карб.—Гірничі т-во „Петрова Милость“ у Катеринославщині за 1908 р.; приб. 14.931 карб., дів. 6 проц., осн. кап. 119.000 карб.—Т-во цукроварні й рафінерії „Благотатинское“ за 1907—8 р.; приб. 78.119 карб., дів. немає, осн. кап. 650 т. к.—Т-во Старогіської цукроварні за 1907—8 р.; приб. 86.653 карбованців, дів. 50 т. к., осн. капітал 400 тисяч карб. Акт. т-во „Карбонік“ (штучний лід) у Києві за 1908 р.; приб. 22.505 карб., дів. 4 проц., осн. кап. 200 т. к.—Т-во парохатства по Дніпру й його притоках за 1908 р.; приб. 132.485 карб., дів. 30 т. к., осн. кап. 1 м. к.—Т-во цукроварні „Скоморшкін“ за 1907—8 р.; приб. 153.972 к., дів. 11 проц., осн. кап. 600 т. к.—Т-во Малинської папірової фабрики за 1908 р.; приб. 154.450 карб., дів. 11/2 проц., осн. кап. 600 т. к.—Т-во Денгофськко-Дубровицької цукроварні й рафінерії за 1907—8 р.; приб. 103.392 карб., дів. немає, осн. кап. 500 т. к.

Нові підприємства. В г. Житомирі організується товариство на пляж, що має влаштувати автомобільний рух між г. Житомир—Ровно. Один заможий добродій дає першого внеску на це підприємство 24.000 карб.

Будівельний сезон в Полтаві обіцяє бути цього року надзвичайно зявний. Мають переможати багацько вулиць та перебудувати пішоходи, ставити тини і т. ин. Крім того чимало домових власників збирається ставити нові будови або ж робити ґрунтовні ремонти. І всі роботи є думка закінчити к сьюту 200-ліття полтавської мюбю, так що найзявнійшій будівельній місяці будуть це апріль, май і юнє. Склада й магазини будівельних матеріалів поприпасаля доситьмусого.

Забастовки. В майстерні заготовок обуви Ліскера в Києві на Подолі збільшили на 1 1/2 години робочий день і скорочено час на обіл на півгодини. Протестуючи проти цього, робітники забастували. В юлі місяці 1908 р. власник лопаточної фабрики „Шла“ в Катеринославії ніби то через зменшення замовлень завод був у себе тільки 3 робочих дні на тиждень. В ноябрі ж він уже з'охотився пустити фабрику повним холлом, але за те хотів зменшити розцінки. Коли робітники на це не пристали, то він закравав всю фабрику. Розцінки було зменшено од 5 до 50 проц. і голодні робітники вимушені були пристати на такі умови. Але од 13 зювня апріля клепальний цех, обмірковуючи своє становище, виставив перед адміністрацією фабрики домагаання, щоб було повернуто старі розцінки. На це домагаання не зважили і робітники клепального цеху забастували. До їх пристали й інші цехи.

На парохолбудівельних заводах в Миколаєві оце після Великодня забастували були робітники, вимагаючи поліпшення умов праці. Вони казали, що „краще одразу вже померти з голоду, ніж працювати за копійки і вирять недоляючи“. Але завідська адміністрація ужила таких заходів, що тільки дехто покинув роботу, а більшість не одважилась. Та другого дня стали на роботу й забастовщики, але за те адміністрація записала їм штраф за днівний прогул.

Кооперативний рух. Виділ дрібного господарства при польському сільськогосподар. товаристві одкрив в г. Одесі посередницьку контору, що має обслуговувати кромом потребителські крамничні на Поділлі. Посередництвом цієї контори користуються тільки ті потребителські крамничі, які внесли свій пай по 10 карб. у віділ дрібного господарства. Таких крамничів на Поділлі поки-що налічується коло 30, тимчасом як усього потребилек на Поділлі більше 200.

За кордоном.

ПОРТУГАЛІЯ.

Землетрус. До телеграфних звісток про землетрус у Португалії, що стався 10 апріля, закордонні газети додають докладні відомості. Почався землетрус у 5 години увечері. Кілька годин землю здвигувало впродовж 3—15 секунд. І в слідуючі дні коли-не-коли чути було здвиги землі. Обсерваторія в Коїмрі встановила, що осередок землетрусу був або на морі, або ж у самій такій Португалії. Лісабоні не зроблено шкоди. Дуже пошкодив землетрус містечкам Бенавенже, Самора та Сальватера, що стоять близько Лісабона. Од перших влох мало що й лишилося: так їх зруйнувано. Вся людність цієї округи—60 тисяч душ—ночє просто на дворі. Душ з 40 убито, до 100 покалічено, а то ще стільки само десь зарпокалічено. Здебільшого потерпіли старі, діти й жіноцтво. Це через те, що мужичини саме тоді, як уперше вдарило, робили в полі. Кореспонденти зазначають, що запомага людям

дається щедро і робиться це як слід, а такого безладдя, як на руїнах Месини й Реджіо, тут нема. Окрім Португалії земля злегка трусилася в Мадридї та в багатьох місцях Іспанії, але там землетрус тільки непокохав людей, а шкоди великої не наробив.

ТЕЛЕГРАМИ (і останні вісти з газет).

Державна Дума.

ПЕТЕРБУРГ, 21. 98 засідання починається в 4 год. 12 хвилині під проводом голови Хомякова.

На черзі продовження обміркування роспису міністерства народньої освіти. Ткачє в вважає, що до цього часу ще ніхто не знавчив головної причини тих дефектів, які є в справі народньої освіти. Ця причина—брак такої школи, яка б навчала, як треба навчати. Педагогіка повинна бути наукою цілої школи. Без добрих вчителів школи,—хоч як би їх не було багато,—не дадуть добрих наслідків. Відповідно до цього промовець пропонує додати до формули переходу ще таке побажання: „визнати необхідним заснування вищих та середніх педагогічних шкіл на строго наукових підвалинах“.

Єсьман спіняється на постановці справи народньої освіти у північно-західній країні і радить дозволити заснування таких приватних шкіл, де б навчалися вкупі хлопці й дівчата.

Тичинини спіняється на православних народніх школах Надбалтійщини, ковастуючи їхне убоство з матеріального боку і брак піддержки з боку відомства. Тимчасом ці школи роблять своє діло, про що свідчать вже те, що на поміч їм приходять місцеві організації і навіть городські управління. Становище вчителів по цих школах надто тяжке: 15—20 карб. жалування на місяць. Далі промовець спіняється на постановці шкільної справи у віленській учейній окрузі і зазначає потребу широкій піддержки російських шкіл в цій окрузі. Польські школи можуть істувати, але не таємно; вище ж польської,—каже він,—повинна стояти в країні російська школа, на чолі якої повинні бути добре освічені люде. (Оплески на правах).

Фридман каже, що Росія—то однако держава, де живляють всякі обмеження по до народньої освіти. В правових державах школу одкрито не тільки для своїх громадян, але й для чужинців. Ці обмеження, що звичаються в Росії, не дають ходу для освіченія не багатих клів, що мають змогу вчити своїх дітей по приватних школах, а тільки стоять гальмом для бідноти. Ці обмеження з дитинства таврують єврейських дітей безправ'ям, а російським дітям прищипують недобрі почуття національної ворожечі і неповаги до людини. Принципіюючи національну ворожечу, російські школи, на думку промовця, робляться антидержавною інституцією. (Оплески на лівах).

Священик Ніконович висловлюється за те, що неможна дуже на спід давати дозволу на заснування нових шкіл. Потім він радить побільшити програми початкових шкіл і навчати там хліборобства, бжильництва і т. и. практичних наук. (Оплески на правах).

В 1 годину об'явлено перерву.

Діяльність уряду та адміністрації.

ПЕТЕРБУРГ, 20. „Свєтъ“ повідомляє, що Горєвкінна буде наставлено канцлером. В кулуарах заповідають, що канцлером буде П. А. Стоднін. Кажуть, що цими двома будє оповіщено указ.

З другого боку циркулює уперті чулки, що канцлером будє призначено кв. Воронцова-Дашкова.

Венєтєрова будє у міністра народньої освіти Шварца з проханням про одкриття медичного інститута для учнів обох полов. Міністр поставився прихильно до прохання і забажав познайомитися з статутом.

Призначено ревізю інститута до рїг.

Міністерство циркуляром забороило учителям, одночасно вчити в кількох школах.

Синод роз'ясняв по єпархіям, що соціалізм не має нічого спільного з християнством.

Сковфськковано брошуру Омєльченка: „Сь кьмь і протївъ кого“.

Переселенські справи.

ПОЛТАВА, 20. Вийшло 920 холдов в тургайсько-уральській, томський та семирченській райони.

Судові справи.

ПІНСЬК, 21. Мінський окружний суд в справі про самовільне захоплення пасажів в маетку Вихов в 1908 р. і про опір стражникам присудив трьох до арештанських рот на 1 1/2 роки кожнього, 5—до тюрми. Се-меро виправдано.

Напади та вбивства.

ЄЛИСАВЕТ, 21. В повіті вбіто дюгардинського сільського старосту.

Шахрїяство.

МОСКВА, 20. З'явилось чимало білетів першої з випрашаних позички, що випили в тираж. Вілети добре підроблені, так що підробку можна звзвати тільки крїзь побільшоче окло. Два таких білети прислано одною банкірською конторою поліції.

Катастрофа.

ВАРШАВА, 20. На ринку „Старе Мїасто“ з підземної труби вибух газу. Легко поранено чотирьох.

Повідь.

СМОЛЕНСЬК, 21. Вода вийшла з берегів і заїла понадбережні вулиці. Жителі тікають з будинків або перебіраються на горіща. Вода все прибуває.

За кордоном.

СОФІЯ, 21. Тутешне російське дипломатичне посольство далі зватиметься місєю. Російський дипломатичний агент прохав дати йому аудієнцію, щоб віддати королю Фердинанду нові довірочні грамоти.

БЕРЛІН, 21. Ще точно невідомі результати підписки на імперську та пруську позичку, але все ж можна вважати, що 4-х процентові позички покрийот більше як вдвоє, а трьох—з половиною—мадо не вдвоє.

АТЛАНТА, 20 (Штат Юрія). Три ділі велика хуртовина. Вбито 200 душ, поранено коло 400. Збитків на кілька мільйонів.

КОСТЯНТИНОПОЛЬ, 21. Вчорашнє засідання палати депутатів відбулося під проводом Ахмета-Ризи, який не має думки подаватися в одставку. Докладується законопроект про зміну конституції. Після перерви палата переходить до постатейного читання. Довгі дебати були з приводу значіння каліфа та султана. Часть депутатів заявляла, що каліфат не стоїть ні в якій суперечці з народньою свободою, тимчасом як султанат—то є синоним тиранії. Принято 15 уступів нової конституції. Встановлено права і обов'язки Государя; він повинен присягати конституції; йому надається право оголошувати війну, вводити в агоду з иншими державами, роспускати палату, але під умовою, що знову будє скликано не довше як через три місяці. Дальше обміркування законопроекта одсуаєто.

Лїтература, наука, умїлють і техніка.

Росписи в садбі Софійського собору. З початком нинішнього будівельного сезону в садбі Софійського собору на розі Стрілецької вулиці та Георгіївського переулку розпочато будування нового великого дому. Зважаючи на те, що площа ця лежить на території Старого Києва (місто Володимир) і на ній можуть знайтися річї, інтересні для місцевої археології, імператорська археологічна комісія доручила архітектору л. Milejev, що цими днями приїзду до Києва, допильнувати тих останків старовини, які можуть знайтися на згаданій території.

Наді археологів почали вже справдітися. Як викопали довгу траншею в три сажні завширшки і більше сажня в глибину (щоб оглянути культурні шари землі), то наткнулись на велику купу людських кісток. В деяких черепів позрувано тїм'я, попадаються також кістки з поодурбуваними руками.

На підставі цього можна догадуватися, що знайдені кості—це братська могила якогось війська, що загинуло в битві. Черепи здебільшого короткоголові і це дає археологам привід казати, що тут була битва з печенігами в 10 або 11 столітті. На шо епоху показує і знайдена в могилі башка 10 віку.

Опріч цієї башки кістяків ніяких річей не знайдено. Кістяки уложено дуже шільно один біля одного на глибині в два яршини.

Окрім цієї могили в цільному ґрунті одкопано піч,—завширшки до 2 сажнів, змуровану з червоного каменю, подібного до того, що знайдено було в старому фундаменті Десятинної церкви. На підставі цього муровання треба, на думку завідуючого розкопками, гадати, що піч цю муровано за часів св. Володимира, коли вперше почали вивозити цей камінь з завоғанованого Ольгою Овруча. В середині піч вимощено глиною і ясно зберіглись двері, в яких вправлено було стовпи; останки цих стовпів знайдено обваленними. Піч була, очевидно, частинною якоїсь великої будівлі, що потім згоріла. В культурному чорному шарі землі знайдено опрїч того декілька штук всякої посудини, безперечно Х віку.

У верхньому шарі землі одкопано фундамент якоїсь будівлі не дуже давньої, судячи по цеглі та по вапні—не раніше XVII віку.

В другому кутку садби знайдено останки якоїсь давнішої будівлі (XIV століття) з товстого литовського каменю, положеного на глині, а не на вапні. Останки цієї будівлі було значно попсовано тоді, як муровали стїну навколо мітрополїтанського дому (1730 року).

Високу цегляну стїну, що оточає садбу Софійського собору, на Стрілецькій вулиці в багатьох місцях проломано. В шїї стїні звертають на себе увагу давно вже замуровані ворота в садбу з Георгіївського переулку. Верхня частина цих воріт покрита орнаментом і увязя з себе цікавий пам'ятник української старовини. Такий авторітет, як покійний В. В. Антонович, на XI археологічному з'їзді 1899 року казав, що через ворота ці був голловий, парадний в'їзд в садбу Софійського собору. Теперішнього теж старого мітрополїтанського будинку, що стоїть перед самим собором, тоді ще не було; не було й двійниці та теперішнього софійського майдану. Майдан був не на тому місці, де тепер, це б то між Софійським собором і Михайлівським монастирем, а між Золотими ворітами і тою брамою, що тепер замурована і виходить на Георгіївський переулк. На думку В. В. Антоновича крїзь ці ворота проїздив і Богдан Хмельницький, підчас свого торжественного в'їзду в Київ. Тепер софійські ворота на Георгіївському переулку виходять на якийсь смітник. Про них ніхто не дає і вони помаленьку руйнуються, орнамент обспається. А про те треба було-б звер-

нути на цей пам'ятник української старовини більше уваги.

Вийшло п'яте число „Українische Rundschau“. Зміст його такий: 1) Іван Кривецький: Східна Галичина й Росія; 2) Др. Е. Левіцький: Фальшива автономія; 3) Д. Донцов: Російський націоналізм і українське питання; 4) М. К.: Холмська губернія; 5) І. Труш: Василь Стефаник, сілует; 6) Др. Е. Левіцький: До 100 роковин з дня народження М. Гоголя; 7) — ч.: Другий процес Січинського; 8) Хроніка. Наприкінці уміщено статтю з Литви д. Лео Грегори п. з.: „Ще раз: Католицька церква як засіб колонізації“.

Нове видання драми Б. Грінченка. Вже вийшов з друку в Київ перший том другого видання „драм і комедій“ Б. Грінченка. В першому томі вміщені такі п'єси: „Ясні зорі“, „Нахмарило“, „Степовий гість“. Усіх томів буде три.

В Києві друкується другим виданням відома драма Івана Франка: „Украдене щастя“.

Бібліографія.

Українці в Америці. Нависав В. Корольов. Видання товариства „Прогрес“ у Києві. 1909., № 28; книжка на 110 стор., з малюнками; ціна 15 коп.

Не один десяток літ вже наші люди мандрують до Америки, шукаючи там вільних земель, кращих заробітків, взагалі кращого життя та більших достатків. Тимчасом ні уряд, ні громадянство довго не зважали на цей переселенський рух до дальшої і маловідомої країни. До самого останнього часу не було ні реєстрації переселенців, ні організованої допомоги їм в дорозі і на місці, в далекій і чужій країні, одно слово, — не було ніякого піклування про емігрантів. „Помандрували—ну, й слава Богу: туди їм і дорога“, — мовляли. Через це ми й не знаємо напевне, скільки саме людей вибуло з своєї рідної країни до далекої Америки; що-то за люди, якого вони роду й племені, коло якого діла тут вони ходили і з чого хліб їли; де вони саме в Америці оселилися, коло якого діла там стали і з чого мають заробити, як їм там жити, чи добре чи погано, куди слід переселитися і куди не слід; де добра земля чи заробітки є, і де їх нема, чи трудно знайти і т. ін. Тим то кожну книжку, що дає хоч будь яку відомість про Америку чи так званій „Новий Світ“ та про життя в йому переселенців, треба вважати, як річ потрібну й користну, надто під теперішній час, коли наші люди тисячами посуваючи до цієї далекої країни. І квітська „Прогрес“ безперечно добре зробила, що надумалася видати таку книжку. Зміст її розпадається на чотири розділи. В першому автор подає загальні відомості про те, чого й куди тікають люди з рідного краю; потім — коротенькі оповідки про Америку, що це за сторона і нарешті — знайомить читача, якими способами доставляють люди до Америки. В другому розділі автор розповідає про історію-Американські Сполучені Штати і про життя переселенців в цій країні, в третім — про Канаду і так же само — про життя емігрантів в їй; в четвертій — про південну Америку. Цей розділ розпадається на дві частини: в першій йде мова про Бразилію, а в другій — про Аргентину.

Щоб скласти цю невеличку книжечку, автор поклав не мало праці. Він мусів вичикувати матеріал для неї по газетам, журналах, по усяких книжках, в яких можна натрапити на якусь звістку, на цифру, на якийсь факт і зводити все це до купи, щоб намалювати загальну картину переселення до Америки і життя в їй наших переселенців. Вважаючи на всі труднощі, що довелося знати авторові при складанні цієї книжки, а також і на те, що д. Корольов перший зробив спробу познайомити людей з переселенням до Америки, треба сказати, що книжка ця варта дорогого слова. В ній читач може знайти багато цікавих і дуже цікавих відомостей і фактів про життя українців в Америці, які д. Корольов старанно зібрав по всіх усядах і звів до купи. Особливо цікаві ті місця в книжці, де йде мова про національне життя наших братів в далекій Америці. Значна частина їх несє з собою в далекій „Новий Світ“ свою предківську мову, свої предківські звичаї й обичаї, свою любов до рідної культури і її найвидатніших представників і в цьому „Новому Світі“ розголошує імя України і її народу. Українські „Прогрес“, товариства, читальні в далекій Америці, на яких красуються, як і в Україні, імена Котляревського, Шевченка то що, здаються чимсь дивовижним і близьким, рідним та приємним. До того ж автор — добрий оповідач. В легкій і простій формі, доброю українською мовою, він переказує здобутий ним матеріал і вміє своїм переказуванням зацікавити читача.

Хвалючи нову книжку квітської „Прогрес“, треба вказати й на деякі хиби її.

Говорючи про те, чого й куди тікають люди з рідного краю, автор спинається тільки на економічних причин переселення і словом не згадує про інші, наприклад, правові й соціальні. Далі, подаючи таблицю переселення людей з Росії до Америки в року 1885 по рік 1902, автор

не зазначає виразно, що в цю таблицю увійшли переселенці зо всієї геть Росії, а не з самої тільки України, а потім, не зазначає він і того, що в це число переселенців чи не найбільше входить євреїв.

Не можна не закрити авторові й тим, що він занадто вже мало сказав читачам про Америку. Всього великому „Новому Світові“ автор присвятив всього тільки чотири сторінки. Видима річ, що на чотирьох сторінках про Америку багато розповісти не можна. І автор не сказав того, що йому треба було сказати в своїй книжці. Наприклад, автор занадто мало і неясно каже читачеві про державний лад в Америці, про місцеве самоуправління. Потім, — він видимо має на оці Америку тільки як країну з великими земельними просторами, до якої мандрують люди найбільш ради землі. Постає воно так і справді. Але Америка вкупи з дим є країна великого капіталізму. Тимчасом автор на цей бік справи якось мало зважає і згадує про це тільки між иншим. Не спинається він і на тих різноманітних підприємствах, що існують в Америці і дають людям заробіток, ввагаючи на всіх інших багатствах Америки, що є на землі і під землею, окрім тільки самої землі і хліборобства.

Можна й треба було б зазначити ще деякі хиби в книжці д. Корольова, та ваша рецензія і так вже розрослася. Не вважаючи, тимчасом, на деякі хиби, книжку д. Корольова, ми вважаємо за цікаву, корисну і рекомендуємо її читачам.

Ф. Матушевський.

Театр і музика.

Українські вистави в Харкові. На користь приюта-ясла Вознесенського попечительства про бідних у Харкові українська трупа під орудою Науменка виставляла пієсу Володського „Панна Штуркарка“. На кінець був дивертисмент, в якому виступав М. Кропивницький. Шановному артистові було піанесено лавровий вінок із стрічкою з написом про московську „Високоповажному знаменитому артистові й письменникові Маркові Лукичу Кропивницькому від вичащих сиріт приюта-ясла Вознесенського попечительства про бідних у Харкові“. — В неділю, 19 квітня, в театрі харківського народного дому артистичний гурток під орудою С. Хвороста й П. Зінченка виставив драму Кропивницького „Олеся“, а хор і танцюристи виконали „музичне попури“.

Шевченківський вечір у Парижі. В серці не тільки Франції, а всього культурного світа, в цих новочасних Афинах літератури, штуки і всякого поступу — в Парижі — в миллионному муралищій людському — перший вечір в пам'ять кріпка — володаря, що хвилос 30 миллионів серць українських, перша чолобистія „Української Громади“ в Парижі перед генієм України — Т. Г. Шевченком.

В неділю дня 21 марта „Salle de la Rive Gauche“, 99 rue d'Alésia наповнилася по беріги публікою різноманітною. На естраду, на якій поміщено бюст Шевченка, роботи д. Парашука, вийшов д. Мазуренко і по українському розказав біографію Шевченка, а по російському розказав його світогляд. Реферат був добре і з жаром виголошений і публіка прийняла його оплесками.

Ентузіазм публіки дійшов до своєї висоти, коли на сцену вийшов чималий (30 душ) мішаний хор в національних костюмах і від правною орудою д. Сазанова заспівав „Заповіт“.

Далі заграла французька д-ка Шарлоше „Fantaisie impromptu“ Шопена. Д-ка Неллі продемонструвала „Як би ви знали паніч“ і д-ка Благонравова проспівала „Ой, одна я, одна“.

Кінець першої частини вечера закінчився довгою „Trio en re majeur“ Bethovena, на який зложилася скрипка д. Капелана, віолончель д. Дорфмана та рояль д. Шарлоше. Після 5 хвилинної перерви д. Дорфман на своїй віолончелі заграв „Reverie“ та „Polonaise de concert“.

Теноровим голосом співав парубок Молчанів „Без тебе Олеся“, а на домагання публіки „Ой під гаєм“.

Зно а хор на естраді. Співає „Ой пушу я кониченка“ та „Верховино, ти світку наш“. І знову хвилювання публіки та жадні домагання її почути ще, ще українську пісню. Хор співав ще „Ой брє море брє“, „Тече річка невеличка“ та „Ой під горою, під перевозом“.

Вечір закінчився третьою частиною, водевілем Кропивницького „По ревізії“. Старшину грав Максимович; писаря д. Молчанів; Риндичку д. Неллі; Пріську д. Барвінок; свідка д. Сіромаха; сторожа д. Масовець.

Після концертно-артистичного відділу відбувся бал, який тягся до 6 години ранку. Публіка охоче і весело провела час, чому у великій мірі допоміг буфет, уладжений д. Загурською та Чинарською, лальше льотера, пролажа квіток, листовних карток українських художників, портретів Шевченка і т. ін.

На вечір наспів привіт від „Української Громади“ в Женеві. На концерті мали взяти участь д. Качановський, артист тугешньої Орфеа-сопіе та д. Мендінський, який тепер виступає в опері в Кьльнї, але трапились перешкоди, які не дали цим артистам змоги взяти участі у Шевченківському святі.

На вечір продалася гарно напечатана програма з портретом Шевченка, в салдаському убранні.

Видатків було до 1000 франків, а прибутку взято 1200. 50 франків призначено на пам'ятник поета в Києві.

На закінчення де що про хор, який заснувався при українській Громаді. Щоб бути справедливим, треба сказати, що „гвоздем“ цілого вечера був іменно цей хор. Виступ його загально всім був до вподоби, чого доказом було те, що на вечері підійшов до секретаря „Громади“ редактор „L'eglise nationale“ д. Marc Didier і просив дозволу співати нашому хоріві на першому публічному мітингу французьких католиків, які хотять одірватися од Риму.

Цей мітинг дійсно відбувся дня 28 марта в церкві Культа Сведенборга о 9 годині вечером при участі нашої охору, який співав, понятно, за плату, в переривах. Опісля запрошено наш хор співати на артистичнім вечері, який устроїла дня 30 марта „L'association franco-russe de l'université de Paris“ і де цей хор зібрав дійсні лаври в формі безперестанних оплесків.

ДОПИСИ.

(од власних кореспондентів).

С. ЯНКЕВИЧ, ровенського повіту (ва Волині). На п'ятий день Великодня двоє парубків з Янкевичів пішли на полювання. Походили вони кілька часу по лісі, але нічого не зустріли. Після вийшли на поле та й сіли спочити. Тут один з них, Степан Мельник, каже другому — Федорові Андрущуку: „встань-но, я покажу тобі, як воюються на війні москалі“. Коли Андрущук встав, Мельник одійшов на кілька кроків назад та, прицілившись, випалив в нього з рушниці. Льонки Андрущуків в живіт; він одразу впав на землю та й почав благати, щоб Мельник побіг до його батьків та переклав, щоб вони швидко прийшли до нього, бо він чує, що не довго вже восталося йому жити. Мельник побіг на село та сказав спочатку Андрущуківим батькам, що син їх сам себе застрелив. Запрягли нещасні батьки волів та й поїхали закарати свого сина. Поїхав з ними і Мельник. Коли всі вони прибули до місця, де лежав Андрущук, то той був ще живий. Вачучи, що виступити йому не владється, Мельник розказав Андрущуківим батькам, як було все діло і признався, що сина їхнього убив він. Доки довели Андрущуків до дому, він і помер. Проледжав він до огляду доктора та приїхав цілий чотири дні і тільки 8 квітня його поховали. Мельник сидить у тюрмі. Балакають люди, що Мельник ще перше нахвалювався вбити Андрущуків, але той не зважав на це.

Наслідком пізньої весни в нашій місцевості є недодача корму для худоби. Багато хаяїв здирають з дахів новішу солому і тим годують свою худобу. Але багато є таких, що не мають і цього корму. Наслідком цієї голоднечі є дуже низькі ціни, які стоять в нашій місцевості на товар: пара волів, яка при нормальних умовах йде за 180—200 карб., тепер продається за 60—70 карб. В володимирівській повіті ріжуть молоденькі березові гілки та годують ними скотину. Багато пропало також цієї вими бжлі: пасішники, які мали по 20 вуликів, насплу зберігли по 4—5. Та й ті дуже кволі і потребують доброї шкарки. Не памятають також люди, щоб коли було так багато води, як цього року: невеличка, порівнюючи, річка Горинь в нинішньому році розлилася мало не на пів верстви завширшки та дозавоплювала деякі села, як, наприклад, с. Жильку. А тут ще різні хвороби: тиф, шаркратина та інші лютують на селі, косючи здебільшого малих дітей та самих здорових молодих людей. Взагалі ця зима та весна добре дадуться в тямки нашим селянам.

Г. ПОЛТАВА. Гоголівські свята. 11 та 12 квітня відбувалися в нас святкування пам'яті великого письменника М. В. Гоголя. У святкуванні брали участь всі початкові школи г. Полтави, реальна школа та жіноча Маріївська гімназія. Комерційна школа обмежилася тим, що впорядкувала вечерю 20 марта, останні середні школи якось мовчали; чи святкували вони пам'ять Гоголя, чи ні — невідомо.

Чудову картину уявляла з себе в перший день святкування початкова городська школа „Імени Гоголя“. Велика зала школи була вся завіткана, на спеціально збудованій сцені стояв бюст Гоголя, а коло його вродлива дівчина в українському вбранні. Бюст Гоголя трів було вбрано по-українському: плахтами, рушниками та квітками: учні — дівчатка й хлоп'ята, — всі були в національній українській одежі. Крім учнів у залі були племянники Гоголя — Юрій та Микола Володимировичі Бикови, батьки й матері учнів, епархіальний архієпис, представники від города, шкільне начальство та інші.

Вокально-літературний програм почався у 7 1/2 години увечері співом гімна Гоголя: „Веселая Русь Святая“. Гімн було виконано хором учнів під орудою д. Пугача.

Програма святкування була виконана у трьох відділах, в яких йшли співи, читання, живі картини та сцени з творів Гоголя. Самою маленькою дівчинкою попечителю школи, племяннику Гоголя, Ю. В. Бикову була піднесена живі квітки, куплені в складчину школярами. Вокальна частина свята скінчалася „Славою“ Гоголя; спів цей усі присутні слухали стоячи, після цього для дітей були

впорядковані тавці, — зовсім не подобно річ для святкування пам'яті письменника.

Наприкінці школярам роздавали картини й книжки творів Гоголя. 12 квітня в „Прогресивному будинку імені М. В. Гоголя“ (городський театр) виключно для учнів всіх городських шкіл було впорядковано спектакль, виконаний гуртком аматорів під орудою В. М. Вікторово-Пархомовича. Виставлено було „Женитьбу“. Краще було б виставити що-небудь інше з творів Гоголя, бо „Женитьбу“ малі школярі не зовсім зрозуміли.

Свято відбулось в реальній школі і для перших чотирьох класів у жіночій „Маріївській“ гімназії. В останній відіграні були сцени з творів Гоголя, а наприкінці впорядковані танці та танці на гадку начальниці гімназії, д-ки Вукотіч, на святі Гоголя танці годяться.

Г. НОВОГЕОРГІЄВСЬК (Крилів) на Херсонщині. В с. Табурині у одного селянина була пасіка, в котрій було до сотні пнів бжолі. Селянин цей чоловік не молодий і пасіка ця була все його багатство. Та, видно, не давала вона комусь спокою, бо найшлись злодії, що вночі, під третій день Великодня, зробили злочинство. Забралась вона на пасіку, порозбивали вулики, а бжолу потоптали. Із сотні пнів восталося не більше п'ятнадцяти або двадцяти. Цей злочин зробив на багатьох людей тяжке враження; селяне кажуть, що як би піймались злодії, то їх мало вбит, а треба, мовляв, ще перед тим помучити, бо убит муху — таке саме велике злочинство, як і вбити чоловіка.

Цей злочин кидается в вічі людям через свою жорстокість, а скільки тут твориться дрібних злочинств, то й не сказати. Взагалі звичай в Табурині дикі. Багато до того призводить те, що табуряне, як чоловіки, так і жінки, вештаються по заробітках: то матросами, то на залізниці, то різною прислугою в городах. Відпусти вони несуть додому всяку рожу і хвороби. Дуже розповсюджені тут різні вечерні хвороби, здебільшого пранці; нема такого парубка, щоб не був хворий. Трапляється таке, що хворі й женяться; наприклад, ці осени женилось три парубки, а тепер уміті з жінками що тяжка ходять в Крилів до лікарні гоїти пранці.

Справочний одділ.

Календарні відомості. Серєда, 22 квітня. Пр. Віталія, ап. Лукі, Клімента. Сх. соє. 4 год. 29 хв., зах. соє. 7 год. 25 хв. Новий місяць настає у 2 г. 10 хв. д. 22—1838 р. Випушено з друкарства Т. Шевченка.

Редактор Ш. Павловський.

Видавель Є. Чиналенко.

Оповідки.

Молод. українцевь, добре грам. черк., дуже вузьк. прос. якого-неб. занят.; в книгарню, магазин, або друкарню розсыл., служ. Листом: Бульв.-Кудр., 41, кв. 2, І. Заранчук. 00-777-2

Шукаю репетитів. Знаю франц. та нім. мову. Приймаю копіювання плаків. Звертатись листом: Бульв.-Кудр. № 15, 10. І. І.—пош. 00-773-3

Виконую проекти дач, домів, мавнів. Приймаю всякі кресленні роботи і копіювання плаків. Адреса: Київ, Львівська № 5, кв. 5. М. М. Данько. 00-775-4

Дача наймається — 8 в. від ст. Теревів. 5 кім., льодовня, ліс, купання. Вона-ж і продається за 3,500. Землі 5 д. Адреса: Київ, Львівська, 5—5. Обсяго вид 5 7 год. 00-774-4

„Казання Сельського Пастиря“ (годинний круг). Ц. 60 коп. Виписувати можна од автора: М. Паків, Подільськ. губ., Свящ. Степанковскому. 00-705 15

Вийшов з друку і продається „Щоденник пасішника“ записна книжка, що повина бути на кожній пасіці. На 20 пнів. Уклад Є. АРХІПЕНКА. В книжці є справочний одділ. Ціна 10 коп., з пересилкою заєк. 6. 17 коп. Виписувати з ред. журн. „Українське Бжівництво“, Київ. 00-748-6

ВИЙШЛИ В ПРОДАЖ НОВІ КНИЖКИ ПРО ПЕРЕСЕЛЕННЯ. 1. О. Мицюк. Про переселення на Амур та в Усурійський край. Ціна 5 к. 2. О. Мицюк. Переселення в західній Сибір. Губернії: Тобольська, Томська з Алтайським округом, Єнісейська; Облаеті: Забайкальська, Иркутська, Якутська. (3 7 малюнк.) Ціна 8 к. 3. О. Мицюк. Переселення в Степовий, Киргизський край (на Сирій кляні). Облаеті: Турайська, Уральська, Акмолинська, Семипалатинська. Ціна 7 к. Усі три книжки виставляються бандеролюю по пошті кожному, хто пришле 24 коп. пошт. марками. Склад видання в „Українській Книгарні“, Київ, Безаківська № 8. Книжки того-ж автора: Про пієку Полтавщини та Ух залобрування. 3 14 малюнк. і 1 картою. Ціна 15 к. Верейська Коліївщина (друкується). 20-726-13

ВИДАВНИЦТВО „ЧАС“ продаються такі книжки:

- № ПЕРША СЕРІЯ: 1. М. Левіцький. Злочиниця (з пор.) 3 к. 2. Г. де-Мопсан. Батько Мілон (з пор.) 3 к. 3. М. Телешов. Скрга (з порт.) 3 к. 4. В. Прус. Живий телеграф 1 к. 5. Е. Мікстат. Син чи пасинок? 2 к. 6. А. Фогадаро. Срібний хрестин (з мал.) 2 к. 7. Р. Кіплінг. Буягарь Моті-Гюй (з мал.) 3 к. 8. Г. Вотге. Маріяка 1 к. 9. А. Гарбур. Помста 3 к. 10. Рідні струни. (Збір. віршів) 4 к.

- ДРУГА СЕРІЯ: 11. П. Ротарь. Не в руку (з порт.) 3 к. 12. О. Мірбо. Броняга (з мал.) 2 к. 13. А. Чехов. Лихо (з мал.) 2 1/2 к. 14. М. Родзевичова. Мотлох (з мал.) 5 к. 15. Й. Лі. Дві матері 1 к. 16. Д. Чімполі. Сільська вчителька (з малюнк.) 4 к. 17. А. Райнін. У найми 2 1/2 к. 18. Вибірний Макогоненко. В суді 3 к. 19. І. Вазов. Павле 1 к. 20. „На одпочинок“ веселі вірші 4 к.

- ТРЕТЯ СЕРІЯ: 21. О. Юркевич. Непорозуміння (з мал.) 2 к. 22. Е. Золя. Безробіття 3 к. 23. Л. Толстой. „Гася воєвог, поки не розгорин (з порт.) 4 к. 24. В. Моравська. „Смерть“ 1 к. 25. П. Кольсон. „Гроза міністрів“ 3 к. 26. А. Доде. Остання лекція 3 к. 27. Японська казка. „Сивий сив“ 1 к. 28. Леся Українка. „Одне слово“ (з порт.) 2 к. 29. І. Тургенев. „Вірнок“ (з порт.) 5 к. 30. І. Розевер. „Прителі“ 2 к.

- № ЧО ЗА СЕРІЯМИ: 1. Одривний календарь на 1909 рік 30 к. без спянки 30 к. 2. Народний календарь на 1909 рік 10 к. 3. Життєпис Тараса Шевченка з 2 фарб. мал. і 6-ю в одну фарбу 3 к. 4. Словник Українсько-російський (25,000 слів, 320 повидійх сторінок.) Ціна 75 к.

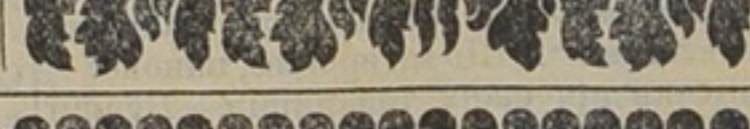
Всі видання „ЧАСУ“ можна придбати в Книгарні „Київські Старини“ Київ, Безаківська, 8.

Склад виданнів в Книгарні „Літ.-Наук. Вістника“ Київ, В.-Володимирська, 28.

Хто замовляє на складі на 1 карб., — той за пересилку не платить, а хто замовляє на 3 карб. — одерж. дурно, яку схоче, серію книжок „ЧАСУ“ (10 назв).

Пять відсотків від продажу виданнів „ЧАСУ“ буде призначено на пам'ятник Т. Шевченку в Києві.

Всі три серії книжок (№№ від 1 до 30) коштують 75 к. без пересилки. 0-657-12

Видавництво „Український Учитель“ випустило НОВУ КНИЖКУ ГР. ШЕРСТЮК. Українська граматика для школи. Частина друга (Складна) ЦІНА 25 коп. 00-714-15

повний „КОБЗАРЬ“ Т. Шевченка. Видання „Благотвор. общ. изд. общепольных и дешевых книг“ в общ. имени Т. Г. Шевченка. На звичайному папері, з патретом 1 карб. 50 к., на веленевім папері, з 3-ма патретами 3 карб.; народне видання з біографією та патретом — 60 коп. Чистий прибуток призначається у фонд на пам'ятник Т. Шевченку в Києві. Продається в „Українській Книгарні“, Київ, Безаківська 8, і в наших книгарнях. 00-709-18